

<https://doi.org/10.15407/ukrmova2024.03.118>
УДК 811.161.2'28'373.2Pіrep

Е. ВОЛЬНИЧ-ПАВЛОВСЬКА, доктор габілітований,
професор-емерит,
Варшавський університет, Польща
E-mail: ewolnicz@poczta.onet.pl
<https://orcid.org/0000-0002-5957-7854>

УКРАЇНІСТ ПРОФЕСОР ЯНУШ РІГЕР*

Розвиток польської україністики не можна уявити без багатогранної діяльності і численних наукових публікацій професора Януша Рігера. Фундаментальні дослідження з української діалектології та ономастики, сотні статей і доповідей на наукових конференціях, участь у багатьох престижних міжнародних наукових проєктах, діяльність у міжнародних школах для полоністів і славістів, підготовлені кілька поколінь дослідників — цим творчим доробком Я. Рігер збагатив україністику і славистику II пол. XX — початку XXI ст.

ПОЧАТОК ЗАЦІКАВЛЕННЯ УКРАЇНІСТИКОЮ

Януш Рігер народився у Кракові 20 вересня 1934 року. Після закінчення середньої школи шлях до університету йому перекрила ухвала молодіжної партійної організації, яка мала застереження до його походження і світоглядних орієнтирів. Єдиною змогою потрапити на університетські студії була русистика. Розпочав навчання в Ягеллонському університеті, де тоді викладали відомі професори Ян Янів, Франтішек Славський, Тадеуш Лер-Сплавінський, Тадеуш Мілевський, Єжи Курилович.

Професор Ян Янів (1888—1952) у своїх лекціях нерідко вдавався до аналізу українських мовних елементів, що глибоко зацікавило Януша Рі-

---

* Переклад із польської мови П.Ю. Гриценка.

Цитування: Вольнич-Павловська Е. (2024). Україніст професор Януш Рігер. Переклад з польської П. Гриценка. *Українська мова*, 3(91), 118—128.

© Видавеш ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

гера: згодом він почав відвідувати заняття з україністики. Під час навчання доля звела його з професором Пшемиславом Зволінським (1914—1981), який залучив обдарованого студента до опрацювання лексикону Памва Беринди: ця праця стала першою серед україністичних досліджень Януша Рігера. У ті роки зацікавився з колегами, з якими заприятелював на десятиліття, зокрема з Адамом Вандасом і Веславом Вітковським.

По завершенні університетських студій у 1955 році Я. Рігер вирішив присвятити себе науковим пошукам і розпочав у Варшаві підготування дисертації під керівництвом професора П. Зволінського, який був цілковито захоплений аналізом походження гідронімів басейну Вісли. Він запропонував Я. Рігерові дослідити в дисертації назви гідрооб'єктів доріччя Сяну. У тогочасній славистиці це був період активного зацікавлення гідронімією, у контексті якої намагалися відшукати важливу інформацію для розв'язання проблем етно- і глотогенезу слов'ян.

Роки праці, які Я. Рігер віддав обраному об'єктові студій — гідронімам доріччя Сяну (згодом, 1969 року, опублікував спеціальну монографію¹), збагатили його глибокими знаннями історичних і мовних джерел, спонукали до опанування спеціальних методів аналізу мовно-етнічного польсько-українського пограниччя і, що особливо важливо, визначили ономастику і діалектологію як основні напрями дальших наукових зацікавлень. Досконале знання архівних джерел, глибоке розуміння проблематики історичного мовознавства були виразно помітні вже в перших публікаціях і доповідях на конференціях, що формувало сталу опінію про Я. Рігера як глибокого, із власними поглядами поважного науковця.

Праця над дисертацією покликала Януша Рігера до архівів Києва і Львова. Чотиримісячне перебування на зламі 1957—1958 років у СРСР (Київ, Львів, Москва, Ленінград) заклали підвалини тісних тривалих контактів польського науковця із провідними українськими мовознавцями, з якими впродовж десятиліть підтримував творчі приятні зв'язки. Особливо цінними й результативними, як про це згадував через роки Я. Рігер, були різноманітні контакти з професором Лукією Гумецькою, яка посприяла його заглибленню у складну й доволі специфічну українську історикомовну та діалектологічну проблематику. Її доброзичливість, авторитет визнаного науковця були особливо цінними для дослідника з Польщі: перед ним відчинялися двері в середовище повоєнного українського мовознавства. Водночас уgruntовані Я. Рігером контакти з українськими мовознавцями стали опорою іншим польським лінгвістам, які згодом приїздили до України за різноманітними дослідницькими програмами.

¹ Вибране з бібліографії Я. Рігера див. наприкінці статті.

Дисертацію (doktorat) Я. Рігер захистив 1967 року в Інституті слов'янознавства (Zakład Słowianoznawstwa) Польської академії наук, де працював від 1960 року. Тоді тут були сприятливі умови для творчого розвитку науковців, зокрема і через співпрацю з дослідниками з академій інших країн. Для Я. Рігера, який мав значні обмеження, пов'язані з його позапартійністю (ніколи не належав до ПОРП ²), відкрилася перспектива розвинути свій потужний організаційний талант. У 1972 році він очолив Відділення української філології (Pracownia Filologii Ukraińskiej), яким незмінно керував до 1991 року. В обов'язки Януша Рігера, зокрема, входило визначення загальних напрямів україністичних студій і тих завдань, що їх мав реалізувати колектив, а також формування і провадження наукової діяльності Відділення.

ОНОМАСТИКА І ДІАЛЕКТОЛОГІЯ

Професор Здіслав Штібер (1903—1980), який керував Відділенням слов'янознавства (згодом реорганізоване в Інститут славістики ПАН), порекомендував Я. Рігерові дослідити — як проблему докторської дисертації (habilitacji) — топонімію польсько-українського пограниччя. Набутий досвід опрацювання архівних джерел підказав Я. Рігеру, що об'єктом студювання варто спершу обрати антропоніми, а не топоніми. Унаслідок докладного вивчення архівних джерел постала монографія про власні іменування селян у XV ст. на теренах польсько-українського пограниччя — у саноцькій і перемиській землях. Аналіз багатого матеріалу й методологічні засади його пізнання зробили цю книжку Я. Рігера (Rieger, 1977a) ³ надзвичайно важливою, адже в ній він зумів переконливо показати пізнавальні можливості історичної антропонімії в діахронійних студіях. Матеріали архівних джерел переконливо свідчили про те, що в XV ст. (а також значно давніше) на теренах Сяноччини і Перемищини не було виразної польсько-української границі, а здебільшого була *сфера етнічно-мовного змішування* (Rieger, 1996a, s. 264). Досвід вивчення «сфери змішування» в ареалі польсько-української взаємодії Я. Рігер згодом використав у дослідженні гідронімії доріччя Віслока (Rieger, 1988), а також у поновному студюванні гідронімів басейну Сяну (Rieger, 2003—2004) та лемківської антропонімії (Rieger, 1995a; також: Rieger, 1997a; Rieger, 1997b). До продовження студій з історичної антропонімії на широких теренах українсько-польського пограниччя Я. Рігер заохочував нових працівників Відділення української філології — Е. Вольнич-Павловську та В. Шульовську ⁴, керуючи підготуванням їхніх дисертацій; згодом організував для Відді-

² ПОРП — Польська об'єднана робітничка партія.

³ У 1976 р. цю монографію Я. Рігер захистив у Лодзькому університеті як докторську (габілітаційну) дисертацію.

⁴ Wolnicz-Pawłowska, E. (1978). *Osiemnastowieczne imiennictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim*. Wrocław; Szulowska, W. (1992). *Imiennictwo dawnej ziemi halickiej i lwowskiej*. Warszawa.

лення систематичний семінар з історичної і порівняльної граматики слов'янських мов та української діалектології.

Із діалектологічною проблематикою Януш Рігер запізнався ще в часі роботи над дисертацією (*doktoratem*). У дальші роки для дослідника діалектологія стала надзвичайно важливою, хоч і забирала багато часу й енергії. 1973 року в Інституті славістики ПАН опинилися діалектні матеріали з Бойківщини, які зібрали Здіслав Штібер у співпраці зі Стефаном Грабцем (1912—1972) перед Другою світовою війною (див.: *Przedmowa* З. Штібера до *Atlasu gwar bojkowskich*, t. I, s. 7). Керівництво Інституту передало ці матеріали Відділові української філології для опрацювання та опублікування. Януш Рігер узявся до реалізації цього завдання напрочуд креативно, створивши нову концепцію атласу, який первісно був обмежений територіально і змістово (Rieger, 1977b). Насамперед розширив коло говірок для запланованих мап атласу через залучення пунктів із сусідніх діалектів — лемківського, закарпатського, надсянського та гуцульського. Нові матеріали для мап бойківського атласу було взято як із давніше опублікованих діалектних атласів⁵, так і з нових теренових експедицій 70—80-х років ХХ ст. Наслідком багаторічної наполегливої праці Я. Рігера і керованого ним колективу стала фундаментальна публікація в 7 томах — *Atlas gwar bojkowskich* (1980—1991), у якій відтворено лексику, фонетику, морфологію, акцентуацію та інші явища бойківських говірок на тлі інших суміжних українських діалектів; усього опубліковано понад 600 мап. Януш Рігер — творець концепції та очільник авторського колективу бойківського атласу — був найенергійнішим і найбільш смислово й методологічно заглибленим експлоратором у теренах. Молодшим учасникам теренових експедицій відкривав таємниці мистецтва добування від інформантів дуже цінних і правдивих мовних свідчень.

Праця над бойківським атласом збагатила Я. Рігера великим досвідом і підготувала до роботи в новому масштабному міжнародному науковому проекті — *Загальнокарпатському діалектологічному атласі* (опублікований у 7 томах у 1989—2003 рр.), у якому відтворено діалекти слов'янські і неслов'янські (зокрема румунські, угорські) регіону Карпат і Балкан. Окрім різноманітної великої та надзвичайно складної праці з редагування і коментування мап, супровідних матеріалів та коментарів, Я. Рігер створив близько 20 авторських мап, які надруковано в атласі, а також уклав питальник для обстеження в межах атласу українських та, зокрема, лемківських говірок. У підготованні питальника придався давніше набутий досвід укладання індексу лексем / словоформ до лемківського атласу (*Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny*) Здіслава Штібера (Rieger, 1966) та активна участь у підготованні до видання і редагуванні монографії про лемківський діалект⁶.

⁵ Від початку 60-х років ХХ ст. в усіх слов'янських країнах було розгорнуто діалектологічні дослідження та опубліковано численні діалектні атласи, зокрема й українські, які надавалися до використання для порівнянь у бойківському атласі (Rieger, *Wstęp*, t. I, s. 10—12).

⁶ Stieber, Z. (1982). *Dialekt Łemków. Fonetyka i fonologia*. Wrocław.

Опрацьовуючи питальник для *Загальнокарпатського діалектологічного атласу*, Я. Рігер спирався насамперед на власний досвід реконструювання лемківського питальника до *Atlasu językowego dawnej Łemkowszczyzny* З. Штібера (Rieger, 1989) та гуцульського питальника за словниковими матеріалами Я. Янова (Rieger, 1996b, s. 25—26).

Матеріали додаткових обстежень лемківських говірок для укладання мап бойківського атласу Я. Рігер згодом об'єднав у виданні *Słownictwo i nazewnictwo lemkowski* (Rieger, 1995a), у якому представив топонімію, антропонімію, народні географічні терміни, сталі народні вирази, паремії, а також подав докладні студії про питому і запозичену з різних джерел лексику. Ця праця є своєрідним додатком до названої вище праці З. Штібера *Dialekt Łemków*. Зазначу, що різні обставини не дали змоги Я. Рігеру реалізувати задум укласти великий за обсягом словник лемківських говірок (див.: Rieger, 1995a, s. 8), тому зібрану лексику з окремих населених пунктів він упорядкував і опублікував як окремі лексикографійні студії (Rieger, 2016; Rieger, 2018).

Водночас дослідник тривалий час працював над рукописною спадщиною професора Яна Янова, яку зберігали в Інституті слов'янознавства ПАН. Це була лексика до словника гуцульського діалекту — як ексцерпована з доступних друкованих джерел, так і з особливо цінних авторових теренових записів. Я. Рігер використав деякі із цих мовних свідчень для мап *Atlasu gwar bojkowskich*, а згодом, після дальшого редакційного опрацювання всього фонду Я. Янова, опублікував у форматі регіонального атласу (Rieger, 1996) та словника (Rieger, 2001). Зауважу, що підготування атласу потребувало тривалої і складної праці, оскільки Я. Янів записував матеріали для словника, а не для створення атласу (докладніше: Rieger, 1996b, s. 356). Ефект від творчих зусиль Я. Рігера в опрацюванні мап виявився напрочуд цікавим й евристично вартісним, оскільки на деяких мапах засвідчено внутрішній діалектний поділ Гуцульщини. Додам, що атлас, який об'єднує 255 мап, опубліковано за стипендійної підтримки Катедри українських студій у Торонто (Канада) та Українського наукового інституту Гарвардського університету (США). Важливо, що укладання лінгвістичних мап було оперте на новітні на той час комп'ютерні технології лінгвокартографування.

Опублікуванням цінних лінгвогеографічних праць — *Atlasu językowy dawnej Łemkowszczyzny* і *Atlasu gwar bojkowskich* — польська діалектологічна школа забезпечила однотипне зіставне відтворення українських карпатських говорів. Поглибленню пізнання мовного образу карпатського ареалу слугує впорядкування і видання Я. Рігером матеріалів до атласу надсянських говірок, що їх зібрав професор Стефан Грабець (1912—1972) перед Другою світовою війною з теренів понад середньою течією Сяну. Ці матеріали, які було передано до Інституту слов'янознавства ПАН, Я. Рігер так само використав для мап *Atlasu gwar bojkowskich*, а згодом підготував їх до друку й опублікував (Rieger, 2017). Великий досвід створення лінгвістичних атласів на підставі опрацювання таких різних за принципами формування корпусу даних первісної діалектної інформації Я. Рігер узагальнив у студії *Polskie atlasy gwar ukraińskich* (Rieger, 2006).

ІНШІ ВИДАННЯ І ДИДАКТИКА ПРОФЕСОРА ЯНУША РІГЕРА

Багатогранній діяльності професора Я. Рігера⁷ завжди було притаманне мистецтво співпраці і доброзичлива підтримка ініціатив (зокрема молодих науковців), спрямованих на розвиток науки без уваги на зміни дослідницької моди. Фундаментальним класичним засадам лінгвістики Я. Рігер залишився відданим і як багаторічний член Комітету мовознавства ПАН⁸, і як науковий редактор численних видань. Обмежившись у цьому короткому огляді проблематикою українського мовознавства, зазначу, що Я. Рігер був науковим редактором упорядкованого і підготовленого до друку професором Йосипом Дзензелівським *Słownika polsko-cerkiewnosłowiańsko-ukraińskiego Teodora Witwickiego z połowy XIX wieku* (1998). Іншою, особливо цінною для української науки ініціативою став переклад з англійської мови на українську фундаментальної праці професора Юрія Шевельова *A Historical Phonology of the Ukrainian Language* (Heidelberg, 1979); до цього перекладу С. Вакуленка та А. Даниленка професор Я. Рігер написав *Упровідне слово* (Рігер, 2002, с. VII—IX). Зрештою, таких вступних статей до різнопланових видань, у яких стисло й оригінально Професор презентував і оцінював відповідну працю, опубліковано чимало; додам до цього ряду *Przedmowę* до *Wielkiego zwierniadła przykładów...*, яку підготувала Е. Рудольф-Зюлковська (Rieger, 2004).

Багато наукових праць без допомоги Януша Рігера, імовірно, не вдалося б опублікувати; ідеться, зокрема, про видання серії *Studia nad polszczyzną kresową*, яку спочатку уявляли як спосіб підтримати проєкт білоруського полоніста В'ячеслава Веренича (1924—1999), про що докладніше див. (Rieger, 2012a, s. 11—12). Від 1989 року Я. Рігер сам розпочав експедиційні дослідження польських говірок на схід від основного польськомовного континууму (*gwary kresowe*), у зв'язку із чим поглибив та врізноманітнив співпрацю з діалектологами України. Дехто з них, а саме Валентина Черняк і Ярослава Закревська, давніше вже провадили теренові обстеження говірок у контексті польсько-української мовної взаємодії. У 90-х роках ХХ ст. польові обстеження польських мовних анклавів в Україні були відчутно інтенсифіковані внаслідок виконання спільних проєктів ПАН та АН України, спрямованих на вивчення польських говірок в Україні та українських говірок у Польщі⁹. Невдовзі навколо проєкту сформувалася велика група молодих ініціативних дослідників, які нерідко не лише допомагали збирати й записувати матеріали, але й обирали проблеми для індивідуальних студій про польсько-українські мовні контакти. За творчого

⁷ Титул *profesor zwyczajny* Я. Рігері надано 1991 року, а до того часу з 1978 року був на посаді доцента; титул *profesor nadzwyczajny* отримав 1989 року.

⁸ У 1975—1984 рр. — секретар цього Комітету, у 1990—2002 рр. — заступник голови, а від 2006 р. — почесний член Комітету.

⁹ Див., зокрема: Rieger, J. (red.) (2002). *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce*. Warszawa.

сприяння, нерідко і безпосереднього офіційного (й неофіційного) керівництва, професора Я. Рігера підготовлено низку дисертаційних праць, деякі з них опубліковано у форматі окремих монографійних видань (дослідження Л. Непоп, О. Лазаренко, М. Юркової, С. Рудницького, Л. Ніколаєнко та ін.). Через Студії полоністичні в Інституті славістики ПАН (раніше — Інститут слов'язнознавства ПАН), а згодом — через Міжнародну школу гуманістичну при Центрі досліджень античної традиції у Варшавському університеті пройшло багато стипендіатів різного віку і різних наукових досягнень — від магістрів до професорів¹⁰. Результати цього освітньо-дослідницького полоністично-україністичного руху, зініційованого Янушем Рігером і який він досі патрує, вражають. Згадую про це в силуетці Професора, оскільки переконана в тому, що записані й архівовані матеріали проєкту *Studia nad polszczyzną kresową* є унікальним зібранням емпіричних свідчень про впливи української мови на польську (і не тільки на кресах — у віддаленні від основного польськомовного континууму!) і впливи зворотні — польської мови на українську. Записані тексти від інформантів, які нерідко були останніми носіями говірки, зберегли значні фрагменти багатовікових інтенсивних і різнопланових мовно-культурних контактів сусідніх народів.

Окрема позиція в україністичному доробку професора Януша Рігера — укладений у співпраці з О. Демською-Кульчицькою *Słownik tematyczny ukraińsko-polski* (Львів, 2007), що слугує засобом для швидкого порозуміння широких кіл комунікантів.

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ТЕМАТИКИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Як польський україніст професор Януш Рігер завжди вважав своїм обов'язком дбати, аби в науковій і публічній сферах україністика (у найширшому її розумінні) була належно репрезентована. Із перелому 70—80-х років ХХ ст. пам'ятаю його практично нескінченну боротьбу за правдиву транскрипцію і транслітерацію українського алфавіту в таблицях, поданих у польських орфографійних словниках. У тогочасних польських наукових публікаціях, зокрема ономастичних, українські власні назви нерідко записували в російськомовному звуковому оформленні, наприклад *dolgij* замість *dowhyj*. Професор у публічних виступах, як і в контактах менш офіційних, аргументовано обстоював окремішність і своєрідність української мови, закликав і спонукав до її захисту й розвитку.

Наукова ретельність і дбання про історичну правду були в основі протестів польської інтелігенції в 70-х роках ХХ ст. щодо нав'язуваних згори значних змін місцевих назв у південно-східних регіонах Польщі. Пропоновані владою заходи щодо зміни топонімного ландшафту мали на меті

---

¹⁰ Серед стипендіатів був (*nota bene!*) і Сергій Вакулєнко, який згодом доклав значних творчих зусиль до перекладу на українську мову *Історичної фонології української мови* Юрія Шевельова.

усунути з офіційного вжитку власні назви географічних об'єктів із різними українськими рисами, хоч багато з тих топонімів функціювали в польській мові впродовж століть. Я. Рігер, працюючи в Комітеті мовознавства ПАН та в Комісії впорядкування топонімів і назв фізикогеографічних об'єктів (*Komisja Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych*)¹¹, був активним учасником численних дискусій і протестних акцій. Енергійний спротив, насамперед науковців і літераторів, посприяв тому, що більшість тогочасних урядових проєктів щодо перейменувань не було реалізовано. Свою оцінку тогочасних суспільно-культурних змагань за збереження історичної пам'яті через власні назви Я. Рігер представив у спеціальних публікаціях (Rieger, 2014b; Rieger, 2020).

Пригадую, як популяризував Я. Рігер українську проблематику у своїх доповідях на міжнародних конференціях, у престижних синтетичних виданнях (енциклопедіях-компендіумах), до створення яких був запрошений як видатний знавець української мовознавчої проблематики (Rieger, 1995b; Rieger, 1997; Rieger, 2010; Rieger, 2014 та ін.).

Визнаючи вагомі наукові досягнення в царині українського мовознавства, Харківське наукове товариство в 1999 році обрало професора Януша Рігера Почесним членом.

ВИБРАНА БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНІСТИЧНИХ ПРАЦЬ ПРОФЕСОРА ЯНУША РІГЕРА

1966 — Indeks wyrazów do «Atlasu językowego dawnej Łemkowszczyzny» Z. Stiebera. *Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń Naukowych Łódzkiego Towarzystwa Naukowego*, 3/XX.

1969 — *Nazwy wodne dorzecza Sanu*. «Prace Onomastyczne PAN» 12. Wrocław.

1977a — *Imiennictwo ludności wiejskiej w ziemi sanockiej i przemyskiej w XV w.* «Prace Onomastyczne PAN» 26. Wrocław.

1977b — Принципи побудови атласу говірок Бойківщини. *XIV Республіканська діалектологічна нарада: тези доповідей*. Київ. 89—92.

1980—1991 — (współaut. i red.) *Atlas gwar bojkowskich*. Opracował — głównie na podstawie zapisów S. Hrabca — Zespół Instytutu Słowianoznawstwa PAN pod kierunkiem J. Riegera. T. I—VII. Ossolineum. «Prace Slawistyczne» 13, 16, 25, 34, 39, 49, 88. Wrocław.

1983a — Ze słownictwa pogranicza bojkowsko-łemkowskiego (rumunizmy). *Studia Slavica in honorem viri doctissimi O. Horbatsch. Festgabe zum 65. Geburtstag*. Teil 2. München. 131—138.

1983b — Problemy opracowania leksykograficznego nazw własnych i terminologii geograficznej w świetle «Atlasu gwar bojkowskich». *VIII Slovenská onomastická konferencia...*, 2—6 júna 1980. *Zborník materiálov*. Zostavil M. Majtán. Bratislava — Banská Bystrica — Prešov. 81—87.

1987 — Nazwy mieszkańców w gwarach łemkowskich i bojkowskich. *Sprach- und Kulturkontakte im Polnischen*. München. 341—348.

1988 — *Gewässernamen im Flussgebiet des Wisłok*. «Hydronymia Europaea». Herausgeb. von W.P. Schmid. 3. Stuttgart.

¹¹ У 1989—1997 роках Я. Рігер був заступником голови цієї комісії.

1989 — Kwestionariusz «łemkowski» Zdzisława Stiebera (rekonstrukcja, zapisy). *Paralele w rozwoju słownictwa i semantyki języków słowiańskich*. Wrocław. 209—233.

1989—2003 — (red.) *Общекарпатский диалектологический атлас*: вып. 1. Кишинев; вып. 2. Москва; вып. 3. Варшава; вып. 4. Львов; вып. 5. Братислава; вып. 6. Будапешт; вып. 7. Белград — Нови Сад.

1990a — (współaut.) Łukasik-Szulowska, W., Rieger, J., Wolnicz-Pawłowska, E. Dialekt Bojków w świetle «Atlasu gwar bojkowskich». *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*. T. 26. 163—185.

1990b — System samogłoskowy wsi Matków w dawnym powiecie turczańskim. (1987—1988). *Македонски јазик*, 38—39, 105—110.

1991 — *Общекарпатский диалектологический атлас* (Я. Ригер — ответственный редактор, А. Заремба, Б. Очкова, Я. Сятковски, Э. Рудольф-Зюлковска — ред.). Вып. 3. Варшава.

1993 — Teoretyczne i metodologiczne problemy dialektologii (na przykładzie ukraińskich gwar karpackich). *Другий міжнародний конгрес україністів. Львів, 22—28 серпня 1993 р. Доповіді і повідомлення. Мовознавство*. Львів. 106—108.

1994 — Kontakty polsko-ukraińskie i polsko-białoruskie. *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*. T. 2. Współczesny język polski. Wrocław. 514—519.

1995a — *Słownictwo i nazewnictwo łemkowskie*. Warszawa.

1995b — The Lemkos (Rusyns) in Poland. Language, Minority, Migrations. *Uppsala Multiethnic Papers 34. Yearbook 1994/95*. 133—140.

1996a — Dawna granica etniczna polsko-ukraińska w okolicach Sanoka i Przemyśla w świetle antroponomimii. *Antroponimia słowiańska*. Pod red. J. Dumy i E. Wolnicz-Pawłowskiej. «Prace Onomastyczne Komitetu Językoznawstwa PAN» 35. Warszawa. 259—269.

1996b — *A Lexical Atlas of the Hutsul Dialects of the Ukrainian Language*. Compiled and edited from the fieldnotes of Jan Janów and his students by Janusz A. Rieger. Warszawa [Linguistic Committee, Polish Academy of Science; Ukrainian Research Institute, Harvard University].

1997a — Dawna strefa graniczna językowo-etniczna polsko-ukraińska w okolicach Sanoka i Przemyśla w świetle antroponomimii. *Slavia Orientalis. XLVI*, 2. 193—210.

1997b — O znaczeniu nazw rzecznych dla ustalenia najdawniejszej granicy etniczno-językowej polsko-ukraińskiej (w związku ze studium W. Makarskiego). *Onomastyka i dialektologia*. Pod red. H. Popowskiej-Taborskiej. Warszawa. 213—218.

1997c — Polish-Ukrainian. *Kontaktlinguistik*. 2. Halbband. Herausgeb. H. Goebel, P.H. Nelde, Z. Stary. Berlin — New York. 1622—1628.

1998 — *Słownik polsko-cerkiewnosłowiańsko-ukraiński Teodora Witwickiego z połowy XIX w.* Opracował i przygotował do druku J. Dzendzeliwski. Red. naukowy J. Rieger. Warszawa.

2000 — Ян Янів як дослідник гуцульських говірок. *Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження*. Львів. 38—47.

2001a — Janów Jan. *Słownik huculski*. Opracował i przygotował do druku J. Rieger. Kraków.

2001b — O zmianie 'a w 'e (i) w dawnych ukraińskich gwarach nadszańskich. *Українське і слов'янське мовознавство. Міжнародна конференція на честь 80—річчя професора Йосипа Дзєндзелівського*. Вип. 4. Ужгород. 446—453.

2002a — *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce*. Warszawa.

2002b — Rieger J., Hnatiuk A. Jurij Szewelov (George Y. Shevelov, Jurij Szerech) 1908—2002. *Slavia Orientalis. LI*, 3. 351—360.

- Українською мовою: Рігер Я. (2004). Пам'яті Юрія Шевельова (Шереха) 1908—2002. *Збірник Харківського історико—філологічного товариства. Нова серія*. Т. 10. 3—8.
- 2002c** — Упровідне слово. *Ю. Шевельов. Історична фонологія української мови*. Харків. VII—IX.
- 2003—2004** — *Gewässernamen im Flußgebiet des San*. (Teil I: *Die fließenden Gewässer, A-O*; Teil II: *Die fließenden Gewässer, P-Z; Die stehenden Gewässer*). «Hydronymia Europaea». Lief. 17, 18. Stuttgart.
- 2004** — Przedmowa. *Wielkie zwierciadło przykładów w ruskim tłumaczeniu Ioana Prysłopskiego z 1732 roku*. Oprac. E. Rudolf-Ziółkowska. Kraków. 7—9.
- 2006** — Polskie atlasy gwar ukraińskich. *Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації*. «Діалектологічні студії», 6. Ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. Львів. 7—36.
- 2007** — Рігер Я., Демська-Кульчицька О. *Українсько-польський тематичний словник* (Rieger, J., Demska-Kulczycka, O. *Słownik tematyczny ukraińsko-polski*). Львів.
- 2008** — Jurij Szewelow. *Warszawskie Zapiski Ukrainoznawcze*. Т. 25—26. 298—304.
- 2009** — Shevelov George Y. *Lexicon Grammaticorum. A Bio-Bibliographical Companion to the History of Linguistics*. Second Edition. Revised and Enlarged. Vol. 2. L—Z. 1385—1386.
- 2010** — Ostslawisch [= Ostslawische Literatursprachen]. *Enzyklopädie für der Neuzeit*. Band 12. Stuttgart — Weimar. 241—244.
- 2011** — Українські інтерференції в словниці польської мови в Галичці. *Українська мова в Галичині: історичний вимір*. Львів. 107—123.
- 2012a** — Na jubileusz naszych badań nad polszczyzną kresową. *Polskie dziedzictwo językowe na dawnych Kresach. Język polski dawnych Kresów Wschodnich*. Т. 5. Pod red. E. Dzięgieł, K. Czarnieckiej i D.A. Kowalskiej. Warszawa. 11—18.
- 2012b** — (red.) *Общекарпатский диалектологический атлас. Указатели*. Краков.
- 2014a** — Dialect Atlases (East Slavic). *Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft. Volume: Die Slavische Sprachen. / The Slavic Languages*. Herausgeb. K. Gutschmied, S. Kempgen, T. Berger, P. Kosta. Band 2. Berlin — München — Boston. 2074—2082.
- 2014b** — *Z historii Komitetu Językoznawstwa PAN (1952—2002)*. «Prace Filologiczne» 65. 339—358.
- 2016** — *Mały słownik lemkowski wsi Bartne*. Opracowany głównie na podstawie nagrań M. Słoń-Nowaczek. Warszawa.
- 2017** — *Atlas ukraińskich gwar nadszańskich*. Opracowany na podstawie zapisów terenowych Stefana Hrabca. Т. 1—2. Warszawa.
- 2018** — Hojsak O. *Słownik gwary lemkowski wsi Wysowa*. Opracowali M. Aleksiejewa i J. Rieger. Warszawa.
- 2020** — Z historii ustalania nazw miejscowości na pograniczu polsko-ukraińskim po 1945 roku. *Teka Komisji polsko-ukraińskich związków kulturowych*. Numer specjalny. Tom jubileuszowy dedykowany Profesorowi Feliksowi Czyżewskiemu w 70. rocznicę urodzin. Lublin. 31—37.
- 2021** — A Double Status of the Lemko (Everyday) Language. *Прилози на Македонска Академија на Науките и Уметностите. Одделение за лингвистика и литературна наука, XLVI I*. Скопје. 169—175.

Статтю отримано 12.05.2024

Ewa Wolnicz-Pawłowska, doctor of habilitation,
professor-emeritus
University of Warsaw, Poland
E-mail: ewolnicz@poczta.onet.pl
<https://orcid.org/0000-0002-5957-7854>

PROFESSOR JANUSZ RIEGER
AS SPECIALIST IN UKRAINIAN LINGUISTICS

Polish linguist, Professor Janusz Rieger is the author of fundamental works on Ukrainian dialects and the onomastics of the Ukrainian-Polish borderland, substantially and impactfully contributing to the Ukrainian and Slavonic studies of the second half of the 20th c. and the beginning of the 21st c. new linguistic data, methods of their structural and genetic interpretation, and theoretical generalisations concerning specifics of linguistic contacts in the given region of Slavia.

J. Rieger reintroduced to modern Slavonic linguistics vast collections of dialect data recorded before the Second World War and preserved in archives of the Polish Academy of Sciences, significantly changing the paradigm of knowledge of the Ukrainian dialectal continuum and its interaction with Polish.